

УДК: 327.7:343

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2025-2-18-353-357><https://orcid.org/0000-0001-6667-9034>

Мусієнко Анатолій Володимирович
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного та кримінального права,
ННІУТПН НТУ

Жук Андрій Михайлович

Керуючий партнер адвокатського об'єднання «Монтелекс»,
адвокат, аспірант кафедри
конституційного та публічного права,
ННІУТПН НТУ.

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ТОРГІВЛІ ОРГАНАМИ ЛЮДИНИ ЗДІЙСНЮВАНОЇ МІЖНАРОДНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Анотація. У статті на основі аналізу документів, публікацій наукових періодичних видань, монографічних досліджень, авторських досліджень, презентовано актуальні аспекти запобігання торгівлі органами людини здійснюваними міжнародними злочинними організаціями.

Досліджено сучасний стан, тенденції та деякі детермінанти міжнародної злочинності з торгівлі органами людини, особливості механізму вчинення таких злочинів, роль міжнародних злочинних організацій. Розглянуто шляхи подальшого розвитку міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності у сфері трансплантації органів або тканин людини, особливо протидії транснаціональній організованій злочинності та торгівлі органами людини.

Зроблено висновки про актуальні причини зростання активності міжнародних злочинних організацій у незаконному вилученні донорських органів.

Ключові слова: трансплантація органів або тканин людини; злочини у сфері трансплантації органів або тканин людини; причини та умови; запобігання; міжнародне співробітництво, міжнародна злочинна організація, транснаціональна злочинність, організована злочинність, протидія злочинності, боротьба з торгівлею людьми, трансплантація органів, права людини, біоетика.

Abstract. The article presents current aspects of preventing international crime in human organ trafficking based on the analysis of documents, publications in scientific periodicals, monographic studies, and author's studies.

The current state, trends, and some determinants of international crime in human organ trafficking are studied, the features of the mechanism for committing such crimes, and the role of international criminal organizations. The ways of further development of international cooperation in the field of combating crime in the field of transplantation of human organs or tissues, especially transnational organized crime and trafficking in human organs, are considered.

Conclusions are drawn about the current reasons for the increase in the activity of international criminal organizations in the illegal removal of donor organs.

Keywords: transplantation of human organs or tissues; crimes in the field of transplantation of human organs or tissues; causes and conditions; prevention; international cooperation, transnational crime, organized crime, combating crime, combating human trafficking, organ transplantation, human rights, bioethics.

Проблеми запобігання злочинам у сфері трансплантації, подібно до питань боротьби з організованою злочинністю, наркоманією, тероризмом виходять за межі однієї держави. Запобігання цих злочинів стає сферою міжнародної співпраці і викликає інтерес з боку міжнародних організацій.

Співпраця держав у ХХ – на початку ХХІ ст. в боротьбі зі злочинами міжнародного характеру передбачає конкретні правові й організаційні форми координації зусиль держав по запобіганню та припиненню кримінальних діянь, що становлять небезпеку як для окремих держав, так і для міжнародного співтовариства.

Запобігання злочинності є різновидом суспільної соціально-профілактичної діяльності, функціональний зміст та мета якої полягає у перешкоджанні дії детермінантів злочинності та її проявів, передусім причин і умов останніх через обмеження, нейтралізацію, а за можливістю – усунення їх дії [1, с.318-319; с. 324].

Торгівля з метою отримання людських органів є одним з найбільш латентних видів торгівлі людьми, але багато експертів повідомляють про його стрімкий розвиток та поширення.

Торгівля людьми з метою вилучення органів — це «форма торгівлі людьми, за якої людину експлуатують заради органів, у тому числі шляхом примусу, обману та зловживання уразливим становищем». Цей злочин схожий із торгівлею органами; однак торгівля органами у більш широкому розумінні означає незаконну торгівлю чи обмін органами заради фінансової чи іншої матеріальної вигоди. При торгівлі органами основна увага приділяється самому органу, а під час торгівлі людьми з метою вилучення органів, навпаки, основне увага приділяється людині. Це й не дивно, адже з точки зору медичних технологій простіше переміщувати органи в людині, а ніж поза нею. Ключовий глобальний документ по боротьбі з торгівлею людьми, Палермський протокол, визначає експлуатацію, як мінімум, як «вилучення органів», поряд із сексуальною експлуатацією, примусовою працею, рабством або подібними до рабства видами практики [2].

Торгівля органами і тканинами людини заборонена майже у всіх країнах, проте є ознаки, які вказують на розширення «чорного ринку» органів і тканин людини у деяких країнах світу. Дефіцит доступних для трансплантації донорських органів, недоліки у законодавстві, яким регулюється пересадка органів, і пов'язані з цим комерційні інтереси, корупція і шахрайство, створюють підґрунтя для розвитку незаконної торгівлі органами людини. Такі злочини вже вийшли за рамки національних меж, тому боротьба з ними вимагає скоординованих зусиль світової спільноти. Останнім часом спостерігається зростання активності міжнародних злочинних організацій у незаконному вилученні донорських органів, що створює глобальну загрозу.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові висновки, що містяться у працях таких відомих вчених, як М.І. Бажанов, О.Ф. Бантишев, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, Я.М. Брайнін, П.А. Воробей, В.О. Глушков, І.М. Даньшин, О.М. Джужа, А.Ф. Зелінський, А.П. Закалюк, О.Г. Кальман, М.Й. Коржанський, О.М. Костенко, Н.Ф. Кузнецова, П.С. Матишевський, М.І. Мельник, П.П. Михайленко, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, М.І. Панов, А.О. Пінаєв, А.В. Савченко, О.Б. Сахаров, В.В. Сташис, Є.Л. Стрельцов, В.Я. Тацій, С.А. Тарарухін, В.О. Туляков, М.І. Хавронюк, В.Л. Чубарєв, В.І. Шакун, С.С. Яценко та ін.

Не зменшуючи теоретичної значущості праць згаданих науковців, але спираючись на їх результати, слід констатувати необхідність комплексних досліджень, присвячених

актуальним аспектам запобігання міжнародній злочинності з торгівлі органами людини.

Метою дослідження є сучасний стан, тенденції та деякі детермінанти міжнародної злочинності з торгівлі органами людини для розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення заходів запобігання злочинам та законодавства у сфері трансплантації органів або тканин людини на основі комплексного кримінально-правового та кримінологічного аналізу злочинів у цій сфері.

Посилення протидії торгівлі органами людини, особливо міжнародним злочинним організаціям задіяним в цьому, не втрачає своєї актуальності. Восени 2025 року в ЗМІ з'явилась інформація про подію, що вражає своїм цинізмом та жорстокістю.

Уродженку Мінська – 27-річну співачку та модель Віру Кравцову, яка вирушила до Таїланду через пропозицію щодо роботи, викрали та вивезли до М'янми. Там дівчину змусили працювати в скам-центрі, а потім продали на органи та кремували [3].

Зазначається, що у соцмережах дівчини опубліковані професійні фотосесії – у тому числі з Китаю, де вона раніше працювала з іншими моделями, а також – Чунціна. Дівчина також брала участь у шоу «Голос».

Як повідомляється, у середині вересня Віра прилетіла до Бангкока. А вже 20 вересня її вивезли до Янгона – найбільшого міста М'янми. Цей переліт офіційно зафіксовано. У М'янмі Віру змусили працювати у так званому «скам-центрі» - місці, де дівчат використовують у шахрайських схемах. Ті створюють фальшиві профілі на сайтах знайомств, спілкуються із заможними чоловіками, переконують інвестувати у вигадані проекти. Гроші жертв йдуть організованій злочинній групі. 4 жовтня зв'язок із Вірою обірвався. Рідним надійшло повідомлення від злочинців: якщо хочуть повернути дівчину живою, мають заплатити 500 тис. доларів.

Сьогодні стало відомо, що Кравцова загинула. Співачка не виправдала очікувань власників скам-центру за фінансовими показниками, внаслідок чого була продана на органи, а її тіло згодом спалили [4].

На думку авторів, такі події не можуть залишатися поза увагою, з огляду на підвищену мобільність громадян України, що в свою чергу спричинено міркуваннями безпекового характеру по причині повномасштабної російської агресії. З початком повномасштабного російського вторгнення велика кількість громадян України вимушено виїхала в різні країни і часто були неготові протистояти таким злочинами. Є маса зафіксованих випадків злочинного посягання на здоров'я та життя громадян України, в тому числі неповнолітніх.

Запобігання злочинам у сфері трансплантації органів або тканин людини доцільно здійснювати, насамперед, щодо чинників, які зумовлюють окремі види злочинів у сфері медичної практики (лікувальної діяльності) з приводу трансплантації органів або тканин людини. До злочинів цього виду, на думку авторів, відносяться посягання, що вчиняються з метою вилучення (отримання) органів або тканин людини. Це порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини, торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини, а також окремі злочини (наприклад, умисне вбивство, умисне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження, доведення до самогубства тощо), що вчиняються з метою вилучення (отримання) органів або тканин людини.

Україна не полишає активної роботи із запобігання злочинам у сфері трансплантації органів або тканин людини. Зокрема, згідно з Указом Президента

України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю» від 28 березня 2008 р. Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Державна податкова адміністрація України, Адміністрація Державної прикордонної служби України, Державний комітет України у справах національностей та релігій, Фонд державного майна України, за участю Генеральної прокуратури України зобов'язані забезпечувати здійснення скоординованих додаткових заходів, спрямованих на боротьбу з корупційними діями, вчиненими службовими особами, що займають відповідальну чи особливо відповідальну посаду, а також на викриття та знешкодження організованих злочинних угруповань, які, зокрема, займаються організацією нелегальної міграції, торгівлі людьми, у тому числі з використанням міжрегіональних та міжнародних зв'язків [4].

На думку авторів, особливу увагу правоохоронних органів слід зосередити саме на міжнародних злочинних організаціях, які займаються торгівлею людьми. За перші шість місяців 2025 року 99 громадян України отримали статус постраждалих від торгівлі людьми, що менше, ніж 102 особи за аналогічний період 2024 року. Зниження зафіксовано у більшості категорій експлуатації, крім продажу дітей [6]. Це добре, але зважаючи на високу латентність подібних злочинів, роботу по запобіганню не слід згортати.

Торговці людьми використовують широкий спектр тактик для маніпулювання та експлуатації жертв, використовуючи технології на кожному етапі своєї злочинної діяльності, від початкового планування та виконання схеми до способу, яким вони примушують, моніторингують та утримують осіб для досягнення своєї експлуаторської мети та збільшення свого прибутку.

Торговці людьми активно використовують сучасні технології. Зокрема, використовують Інтернет для сприяння ідентифікації та підготовці потенційних жертв. Торговці людьми часто вибирають та переслідують осіб у вразливих ситуаціях, таких як ті, хто переживає конфлікти, стихійні лиха, бідність, складне домашнє життя, системне утиск або поєднання труднощів. Управління ООН з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН) визначило «полювання» та «риболовлю» як дві поширені стратегії, які злочинці використовують для обману та вербування жертв. За даними УНЗ ООН, онлайн-платформи допомагають торговцям людьми проактивно та анонімно шукати певний тип осіб, які, на їхню думку, особливо схильні до просування їхньої схеми (процес полювання), або пасивно залучати потенційних жертв, публікуючи інформацію в Інтернеті та чекаючи на відповідь (процес риболовлі). Злочинці можуть використовувати соціальні мережі, онлайн-рекламу, веб-сайти, додатки для знайомств та ігрові платформи – або шахрайські чи оманливі дублікати таких інструментів – щоб приховати свою справжню особу за допомогою фальшивих облікових записів та профілів під час взаємодії з потенційними жертвами. Після того, як потенційних жертв ідентифіковано та встановлено контакт, спілкування через Інтернет служить потужним інструментом для обману осіб фальшивими обіцянками освіти, працевлаштування, житла чи романтичних стосунків, лише для того, щоб заманити їх у ситуації торгівлі людьми з метою трудової та сексуальної експлуатації. Наприклад, торговець людьми може створити веб-сайт онлайн-бізнесу, можливо, видаючи себе за рекрутера талантів, на якому вони часто розміщують реалістичні фотографії, щоб завоювати довіру жертви та змусити її повірити, що можливість є справжньою та допоможе просунути їхню

кар'єру або покращити їхнє життя. У цих випадках торговці людьми обманом змушують жертву повірити, що вона може законно заробляти дохід не лише для себе, але й для своїх сімей. Коли довіра встановлюється, торговець людьми [2, с. 11].

Так само цифрові технологічні інструменти можуть допомогти жертвам на етапах виходу та відновлення після торгівлі людьми. Технології можуть відігравати ключову роль в ідентифікації жертв, використовуючи різні методи та платформи для пошуку жертв в Інтернеті та дозволяючи самостійно повідомляти про експлуатацію [2, с. 16].

Проведене дослідження дозволило авторам дійти висновку, що зростання активності міжнародних злочинних організацій у торгівлі людьми та незаконному вилученні донорських органів значною мірою зумовлена наступними факторами:

- дефіцит доступних для трансплантації донорських органів;
- вразливе та бідне населення в країнах із слабким або дуже слабким розвитком.

Часто цьому процесі задіяні саме злочинні організації;

- кримінальні мережі все частіше беруть участь у викраденнях людей;
- світове зростання мобільності населення, а особлив громадяни України;
- поширення та зростання доступності певних медичних технологій;
- зростаюча доступність інтернет-комунікаційних технологій;
- прогалини в законодавстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. / А.П. Закалюк. – К. : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 2007. – 424 с.
2. Trafficking in persons report june 2024. URL.: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2025/02/TIP-Report-2024_Introduction_V10_508-accessible_2.13.2025.pdf
3. Білоруську співачку та модель продали на органи в М'янмі – ЗМІ. URL.: <https://ua.korrespondent.net/world/4824183-bilorusku-spivachku-ta-model-prodaly-na-orhany-v-mianmi-zmi>
4. У М'янмі вбили та продали на органи білоруську співачку, – ЗМІ. URL.: <https://www.volynnews.com/news/all/u-mianmi-vbyly-ta-prodaly-na-orhany-bilorusku-spivachku-zmi/>
5. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю» від 28 березня 2008 р. №276/2008 // Офіційний вісник Президента України. – 2008 р. – №8. – Ст. 433.
6. Майже сотня громадян стала жертвами торгівлі людьми за перші шість місяців 2025 року – Мінсоцполітики. URL.: <https://unn.ua/news/maizhe-sotnia-hromadian-stala-zhertvamy-torhivli-liudmy-za-pershi-shist-misiatsiv-2025-roku-minsotspolityky>